Vammaisneuvosto 28.10.2026 § 84

§ 84

Vammaisneuvoston kannanoton "Omaishoitajien lakisääteisten vapaiden on toteuduttava tosiasiallisesti – vammaisneuvosto vaatii oikeuksien kunnioittamista, julkista selvitystä ja välittömiä korjaustoimenpiteitä" hyväksyminen

Valmistelijat ja lisätiedot (etunimi.sukunimi@luvn.fi):
Hietala Kalle

Päätösehdotus

Vammaisneuvosto päättää hyväksyä kannanoton esityksen mukaisesti ja lähettää kannanoton vastuussa olevalle viranhaltijalle tiedoksi.

Käsittely

Päätös

Vammaisneuvosto hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Selostus

Vammaisneuvoston esittää kannanotoksi seuraavaa:

Omaishoitajien lakisääteisten vapaiden on toteuduttava tosiasiallisesti – vammaisneuvosto vaatii oikeuksien kunnioittamista, julkista selvitystä ja välittömiä korjaustoimenpiteitä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto kiittää aluevaltuustoa laajan kannatuksen saaneen valtuustokysymyksen tekemisestä ja ilmaisee vakavan huolensa vammaisten henkilöiden omaishoitajien lakisääteisten vapaiden tosiasiallisesta toteutumisesta.

Omaishoitajat tekevät hyvinvointialueella ja koko yhteiskunnassa korvaamattoman arvokasta työtä. Heidän jaksamisensa ja hyvinvointinsa turvaaminen on elintärkeää sekä perheille että palvelujärjestelmän kestävyydelle. Lakisääteisten vapaiden pitäminen ei saa olla

pelkkää paperilla olevaa oikeutta, vaan sen on toteuduttava jokaisen omaishoitajan kohdalla käytännössä.

Vammaisneuvosto muistuttaa, että omaishoidon tuesta annetun lain mukaan hyvinvointialueella on lakisääteinen velvollisuus huolehtia hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan vapaan aikana.

Erityisesti vammaisten henkilöiden kohdalla on aina huomioitava yksilölliset tarpeet, henkilön oma tahto, etu ja itsemääräämisoikeus. YK:n vammaisyleissopimuksen 19 artikla turvaa vammaisten henkilöiden oikeuden itsenäiseen elämään, osallisuuteen ja yhdenvertaisiin valinnanmahdollisuuksiin kotona annettavat palvelut edellä. Ketään ei voida pakottaa laitokseen, edes lyhytaikaiseen hoitoon.

Tällä hetkellä palvelujärjestelmässä on kriittisiä valuvikoja. Esimerkiksi vuonna 2026 yhden lakisääteisen vapaavuorokauden korvaavan palvelusetelin arvo (180,47 euroa) on tuntiperusteisessa kotihoidossa riittämätön. Sillä ei voi hankkia ympärivuorokautista palvelua, mikä asettaa jatkuvaa ja sitovaa hoivaa tarvitsevat vammaiset henkilöt ja heidän omaishoitajansa kohtuuttomaan asemaan. Jos kodin ulkopuolinen lyhytaikaishoito ei sovellu vammaisen henkilön tarpeisiin, vapaat jäävät usein pitämättä vaihtoehtojen puutteessa. Palvelusetelin aikarajaus on poistettava ja mahdollistettava omaishoitajalle kokonaisten vapaavuorokausien pitäminen.

Tämän vuoksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto vaatii:

- **Oikeuksien tosiasiallista toteutumista:** Hyvinvointialueen on varmistettava, että jokaisella omaishoitajalla on käytössään vammaisen henkilön tarpeita vastaava, turvallinen ja itsemääräämisoikeutta kunnioittava vapaan aikainen järjestämistapa. Palveluiden on oltava yhdenvertaisia ikään tai asiakasryhmään katsomatta.
- **Julkista ja läpinäkyvää selvitystä:** Vaadimme hyvinvointialueen johdolta julkista selvitystä siitä, kuinka suuri osa vapaista jää tällä hetkellä käyttämättä ja mistä syistä. Selvityksessä on avattava selkeästi, miten 180,47 euron palvelusetelin arvon arvioidaan riittävän vuorokautiseen hoivaan, miten asiakasmaksut vaikuttavat vapaiden pitämiseen ja kuinka työikäisten omaishoitajien jaksamista seurataan.
- **Tilanteen välitöntä korjaamista:** Palvelusetelin ehdot ja arvo on korjattava vastaamaan todellisia kustannuksia, tai vapaan aikainen hoito kotiin on järjestettävä muilla joustavilla tavoilla (kuten henkilökohtaisen avun tai

ostopalveluiden kautta). Alueen on ryhdyttävä viipymättä konkreettisiin toimenpiteisiin, jotta palvelujärjestelmän puutteet eivät vaaranna omaishoitajien terveyttä ja vammaisten henkilöiden oikeusturvaa.

Lakisääteinen vapaa on tarkoitettu levon ja jaksamisen turvaamiseksi. Se lisää perheiden hyvinvointia.

Vammaisneuvosto odottaa hyvinvointialueelta nopeita ja vastuullisia tekoja tilanteen korjaamiseksi.

Toimivalta

Hyvinvointialuelain (611/2021) mukaan vammaisneuvostolle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vammaisneuvosto arvioi olevan merkitystä vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vammaisneuvosto tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.

Hallintosäännön 42 §:n mukaan aluehallituksen tehtävänä on asettaa hyvinvointialuelaissa säädetyt vaikuttamistoimielimet ja huolehtia näiden toimintaedellytyksistä.

Liitteet

Oheismateriaali

- Aluevaltuusto 6.10.2026 § 72, kohta 29. Valtuutettu Ahjoniemen sekä 35 muun aluehallitukselle osoittama kysymys

Tiedoksi

Täytäntöönpano

Päätöshistoria